

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЫ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

№ 217 (4701). 1960 ч. сентябрь 15, четверг. | Өртөө 20 көп.

КЫШ—ЭЖИК АКСЫНДА КЕЛГЕН...

1960 чылдың сентябрьның бир эртенінде Кызылдың алгы заводунда партия организациалык секретары эш Ермолаев директор эш Скрябинга элөөн дүзүрөөн шийчилиг чедип келген. Ол эртен элөөн соокумаар-даа, бүргө-даа—куску чаашкы чача-ла алыш турган. Мындагы эрте, кандыг чугула керек ужурунда парторгун чедип келгени директор сонугурап айтырган. Секретарь келген херениң дугайын директорга дораан тайылбырлап ателгөн:

— Күс-даа балдыртпей чедип келди. Соокумаар апарганын көрбөс силер бе, Федор Доросович? Кыштын соогу бистин заводувустан эжиниң аксында база мырнай-ла чедип келген-дир. Чүну бодал, кандыг кемчек алыр планнап алдыр? Заводту кышка хынамчалыг белеткөөс болуусуна, эртен кыш биске таварышкан ачыг күндөр база мавап турар-дыр. Бүдүрүлгени 1959 чылдын күзүндө кышка хынамчалыг белеткөөн берге байдалга таварыш, план күүсөлдөни үзүп турдуусу. Черле белеткөл аждарын баш бурунга кылырынга арай кошкак уулу-тур. Бис Заводту чыгыс сезонга база-ла эки белеткөөн ужурунда бо чылдың сез айларында нинти продукция бүдүрүлгөнүндө дөңгү-ле 93,6 хуу, августуң—чүгө 81,3 хуу күүсетивис—деп чугаалааш, директорун харызын кичөөнөйлг мавап олурган.

Партия организациалык секретарының тургузуп келген ол дүзүрөөнүн айтырыгына дораан хары бөрүнге белеткөл чок директор бажынының сонгазынын шилин өтүр кудумчүжө кезек када көргүлөш, ам-на чугаалап ателгөн:

«Кыштын соогу шынап-ла заводувустан эжиниң аксында чедип келген-дир. Бүдүрүлгө черин кышка белеткөөр талазы-биле бөгүнчө чедир кандыг-даа кемчекни албан уулу-тур бис. Менде ам дөзөринде илдың-ла тоодаргай, дөңгит план чок ийин, силерде чүу барыл харын Виктор Петрович?»

Бүдүрүлгө черин болгаш ажалчынының бажынынын кышка хынамчалыг белеткөөр дугайында айтырыгы партия хуралына, а ол шыкаш коллективтин бүгү кечигүнеринин хуралына тургузарын, боттүгү кемчектерин алырын ол эртен директор болгаш партия организациалык секретары дүзүржүп алган. Оон бөрө ам он ажалчонук эркен. Мындагы болза-даа, алгы заводун кышка хынамчалыг белеткөөр талазы-биле боттүгү кемчектерин дирекция чери-даа, партия, профивиле организациалары-даа мынчага чедир албаан. Ажалчынар бажынынын канчаар чымылдап сөтөөнүн, олар чүдүдери кайы хире белеткөл алганы бенин хынап көрбөөнөр.

Улетпур-бүдүрүлгө черини кышка белеткөөр айтырыгын областын бүгү-ле бүдүрүлгө коллективтер шак мычаар саадаткан деп чугаалаар болза, ол чазы болур ийик. Чазанын, Тураннын, Шурмактын райулетпур комбинаттарынын, Кызылдың даараныга комбинаттын дирекция черлери, инда партия болгаш профивиле организациалары кышка белеткөл дугайында айтырыгын чогуур үезинде ажалчынынын нинти хуралдарына тургузуп, элөөн боттүгү кемчектерин алган: чазанын, даараныга чедирин чымылдап вап көөрү эргежок чугула.

септөөн, ажалчынынын болгаш бүдүрүлгө чериниң херектелинге олар чүдүдери белеткөөн.

Мындагы болза-даа, Кызылдың алгы заводунда шыкаш мындагы байдал элөөн хөй бүдүрүлгө черлеринде барын демделгөр керек. Бай-Хаактын улетпур комбинаты (директору эш Сорочкин) чазанынга цегин кышкы үезде таарымчалыг аждарына амга чедир белеткөөн. Ол шыкаш Сизимниң мыш ажал-агыг чери (эш Скобеев) мыш белеткөөн соок дүзүлүп келгенде чорударына эргежок чугула белеткөл аждарына ам-даа эгелөөн. Кышка белеткөл Токунуң райулетпур комбинатында база ожулу чоруп турар. Бо чылын ажалчылар кинер чуртталга бажынынын болгаш чамдык бүдүрүлгө өбүктелериниң түдүүн «Тыва тудуг» тудуг-монтаж эргелели болгаш «Коммунист» септелге-тудуг эргелели саадаткан хиринде, ол тудугларын кышкы байдалдарда чедириниң чорударына белеткөөн кылбаан.

1960 чылдың дөртүк—өч сөөлгү шитпирелди кварталы ам он ажалчонгаш үзүп келди. Дөртүк кварталда бүдүрүлгө болгаш тудуг планын чедириниң күүсөдир бүдүрүлгө база тудуг черлерин кышка хынамчалыг белеткөөнүн, кышкы үезде ажалчынынын таарымчалыг байдалдарын ажалчынынга, тудугчуларга тургузуп бөрүнден дыка хамааржыр. Ычангаш, бүдүрүлгө база тудуг черлерин чогуур үезинде кышка белеткөөр дугайында айтырыг ажалчыны удуруткучуларының болгаш партия, профивиле организациаларының хун бүрүдө кичөөнөйлгн төвөгө турар ужурап. Бистин област партия эге организациаларының өчөт-сонугадым хуралдары амгы үезде болуп өртпү турар. Келжир кышка уктуктур бүдүрүлгө, тудуг черлерин белеткөөр, септелгени дүргөн болгаш шынарлыг доозар чугулагында айтырыг коммунистерниң кичөөнөйлгн угуандары чугула.

Улетпур-бүдүрүлгө, транспорт болгаш тудуг черлерин кышка хынамчалыг белеткөөр ажалда кол чүгү болза, бүдүрүлгө черлерин, ажалчынынын бажынынын чымылдап сөтөөнүн, олар чүдүдери баш бурунга четчир кемчектерди кылдыр белеткөөр болур. Ажалчынар боттарынын бажынынын септел, чымылдарына, олар чугуладу белеткөл, сөртүп алырынга бүгү талазын дузазын көргүзери ажалчы черлериниң удуруткучуларында негетинин турар. Кышка белеткөл дугайында айтырыгын профивиле кечигүнериниң хуралдарына тургузуп, тодаргай кемчектерин чугаадып, оларның күүсөлдөни организациалар болгаш хынаар талазы-биле комиссарларын тургузуп турар Кызылдың даараныга, Туранның райулетпур комбинаттарында профивиле месткомдарының илдепкелгил ажалын дөңгит керек.

Мыштын соогу тайга артында эвес, а бүдүрүлгө, тудуг, транспорт черлериниң эжиниң аксында чедип келген деп ам черле чугаалап болур. Мынчангаш, кышка белеткөөдө бичин-даа саадаткан болбас болгаш бо айтырыгын ажал-агыг удуруткучуларының, чер-терин партия, профивиле организациаларының амгы үезде сонугаардым болбас эч чугула сонугуларынның бирөөнү кылдыр сага, даараныга чедирин чымылдап вап көөрү эргежок чугула.

А К Ш-тың ч а з а а н г а Совет чазактың нотазы

Бо чылдың сентябрь 9-га Каттышкан Национал Организациалык чамында ССРЭ-ниң төлөө чери Каттышкан Штаттарынын КНО-нун чанында албан черинде АКШ-тын чазанын сагымдары бижин алган.

Ол бижикте ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлгенин Даргазы Н. С. Хрущевтуң болгаш КНО-нун Кола Ассамблеясынын XV сессиясына совет төлөөлерин кечигүнериниң чогуур камгаламалы хандары деп чылааган-биле КНО-нун төвөгүне туруп көрбөн чүгүлү кылды, совет төлөөлерин баштаны—ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлгенин Даргазы Н. С. Хрущевтуң чорур оруктары кызматтарынын оралдажымшыкын кылды турар. Ол сагымдары бижикте ол илангыя Н. С. Хрущевтуң чорур черлери чүгө Манхеттенниң (Нью-Йорк хоорайнын бир району) депискари-биле кызматташтыгына турар негелдени салган.

Устүндө айтылган чүгө холбаштыр ССРЭ-ниң чазала АКШ-тың чазанын нотаны чоруткан. АКШ-тың чазанын

ның бо чоруну болза, КНО-нун Кола Ассамблеясынын XV сессиясына совет төлөөлериниң ажалына шалтыктаар сорулгалыг болгаш ССРЭ-ниң талазы-биле эл-найыралчы эвес чүгүлү ол кылган деп көрдөн өске чүгү-даа эвес деп нотада чугаалаан. АКШ-тың чазанын мында бижин болза кажан хөй-хөй чурттарың баштыныры удустар аразынын дүшкүрдүгү чорун кошкарды-биле чаз-чаз күженнишкенин кылды деп турарын үезинде удустар аразынын байдалын баш бурунгаар чүгө дорайтадырыңче угулган чорук болур.

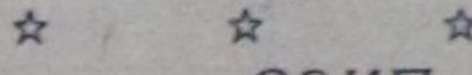
Кола Ассамблеясынын XV сессиясына совет төлөөлерин болза чогууру-биле ажалчынынга шалтыктаар дөңгү ужурун чок оралдажымшыкына удуранын турарын Совет Эвилелиниң чазала меделгезен. КНО-нун Төп албан черлериниң турар чериниң дугайында дугуржулга Эзугаар харылап турар чүдүдери АКШ-тың чазанын хажык чокка күүсөдирин ССРЭ-ниң чазала негеп турар.

Үре түннелди күзөөл

Сергеичивистид үнү болза бүгү совет улузун, хосталга мынашылдыг бүгү кижилерин үнү болур, делегейин тайбынга мынашылдыг кижилери Н. С. Хрущевтуң тайбың дөңгү могап шылаг чок демиселгени чедириниң болурун күзеп туралар.

Бо хуннерде шак бүрүзү үнелиг

Дүжүт ажаап алышкынын дайынчы чорудуп, күрүнеге тараа садарының болгаш малга чөмөр белеткээриниң планын ажалчыг бүрүзү ыяавыла долдур күүсөдирлиңер!

СЭКП обкомунуң бюрозунда

Мал чөмөрүнүн белеткелиниң чоруп турарының дугайында

СЭКП обкомунуң бюрозунда мал чөмөрүнүн белеткелиниң сентябрь 10-га чедир түннели чугаалааш, мал чөмөрүнүн белеткелиниң талазы-биле Бай-Тайга, Барыш-Хемчик, Сүт-Хал, Тес-Хем, Бин-Хем районнар мурунку хөвөөр кончук хожудан, ийи айны иштинде бөдүң чөмөр белеткээриниң планын 30 хуудан эвөш күүсеткен азы эртен чылдың ол-ла үезинде турганындан ийи-үш катап эвөш болган деп меделгезен. Илангыя таарымал сипенини массалык-биле кезеринге агаар-бойдустан байдал таарымчалыг турда-ла бо районнарда 5 хонукта сипен белеткели барык кезерин өспөзүн канчап-даа болбас. Ажал-агыгларың удуруткучуларының савад болуп алырын, хол кадымы-биле мал чөмөр белеткээрин тооп көрбөй турар чорунга районнар чамдык удуруткучуларының эленин турарын чүгө сагыш чо-ваашкын чок чорук деп тайылбырлап болур.

Бин-Хем районнуң «Искра», «Кызыл тараачын» колхозтарында болгаш өске-даа ажал-агыгларда белеткелтиң сипениниң малга чидиртип турары эзулук шыдажыр аргажок ажал-агыг эвес чорук болур. «Тилелге», «Кызыл партизан», «Өк» совхозтарда болгаш Улу-Хем, Чаа-Хал районнарның колхозтарында сипениң кезилдизин-биле болуп сарааттарының аразында улуг дүзүрелдер бар болуп турары хөй сипениниң мал чөмөрүн баксырадырыңга чедирген. Өвүр, Чаа-Хал районнарның колхозтарында болгаш «Барлык», «УТКА 25 чымы», «Элгес» совхозтарда шыктыг чөмөрүнүн белеткели үстүрүңе чедип, оларда сипен салышкынының планы 20 хуудан эвөш күүсеттинген. Мал чөмөрүнүн белеткелинде шак илдың шыдажыр аргажок байдал болза чөмөр белеткелиниң темпизин бедиринге эч боттук, шитпирелгил кемчектерин алырын ажал-агыгларың, районнарның удуруткучуларындан негеп турар.

Холдун чөпсө-биле сипениниң мас-салыг белеткээрин, сентябрьда бүгү савандың бүрүн болуп алырын, нотаган үнүштерин чер кырынга сипендерин хандырап кемчектерин алырын, тускай эвөлөрүн тургузуп тургаш бөдүң чөмөрүн сарааттарының механизастарын калба-биле чорударын, оларга четчир сипенин тракторлары болгаш өске-даа техниканы оларның өске ажалдарда турарын барымдалавайын үндүрүп бөрүн партия райкомнарының бирги секретарларының, райкүсөмдар даргаларының дорт харысалгазы кылдыр партия обкому негез. Кажалаар, камгалады тургузар арга-биле мал чөмөрүн мадап, өрттөн болгаш өске-даа чүдүлдерин камгалаарын, өрт айымына удуруткучуларың алырын болгаш бүгү черлерде белеткелтиңген мал чөмөрүнүн шың үчөдүңүң контроль хыналдазын чорударын хандырап.

Чөмөр-Хемчиктин Сталын аттыг колхозу сентябрь 5-ке чедир 460 гектар тарааны, оң иштинден 240 гектарын агылмап ажаар арга-биле белеткерең. Колхозтуң тараанынын дүжүдү багай эвес, ажаап алышкынының баштайгы хуннеринде бир гадан ортуна-биле 10—9,5 центнер тарааны ал турар. Колхоз күрүнеге 110 тонна тарааны саткан.

Артеледин тараажылары дүжүт ажаап алышкынын ыска хуусада доозуп, күрүнеге тараа садарынын планын хууса бетинде күүсөдир дөңгүлүк тургузуп ажаадып турар. Прицентгил комбайнда ажалдап турар комбайнер Дирый-оол тракторист эжи Эгер-оол-биле 25—30 гектар тарааны кестирип, бо аразында 240 гектарын агылмап ажаар арга-биле ажааган. Комбайнер Сат Очур—«СК-3» деп комбайн-биле септенде 8 гектар тарааны кестирер тургаш, 12 гектарын, а чамдыкта оон-даа хөйну кестирип, белдик бүдүрүлгү ажаадып турар.

Холдун чөпсө-биле сипениниң мас-

План күүсеттинер

Чөмөр-Хемчиктин Сталын аттыг колхозу сентябрь 5-ке чедир 460 гектар тарааны, оң иштинден 240 гектарын агылмап ажаар арга-биле белеткерең. Колхозтуң тараанынын дүжүдү багай эвес, ажаап алышкынының баштайгы хуннеринде бир гадан ортуна-биле 10—9,5 центнер тарааны ал турар. Колхоз күрүнеге 110 тонна тарааны саткан.

Артеледин тараажылары дүжүт ажаап алышкынын ыска хуусада доозуп, күрүнеге тараа садарынын планын хууса бетинде күүсөдир дөңгүлүк тургузуп ажаадып турар. Прицентгил комбайнда ажалдап турар комбайнер Дирый-оол тракторист эжи Эгер-оол-биле 25—30 гектар тарааны кестирип, бо аразында 240 гектарын агылмап ажаар арга-биле ажааган. Комбайнер Сат Очур—«СК-3» деп комбайн-биле септенде 8 гектар тарааны кестирер тургаш, 12 гектарын, а чамдыкта оон-даа хөйну кестирип, белдик бүдүрүлгү ажаадып турар.

— Дүжүт ажаап алышкынын ыска хуусада доозар болгаш күрүнеге тараа садарынын планын чөмөр күүсөдир шынар бис—деп, колхоз даргазы эш Ревюк чугаалап турар.

1200 ганы ажаап алган

ЧЫРГАКЫ. (Телефон-биле). Чөмөр-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» колхозунуң тараажылары чаз дүжүттүң тараанын чидирип чокка ажаап алыр дөңгүлүк ажалдап турар. 1960 га тараа культуларындан 1137 га кызыл-тасты, 63 га сулары кестирип, ажаап алган.

Дагыр-Шеминиң Хараганниң-Тал, Кызыл-Тей болгаш Улу-Хову, Хорунг-Кежиг деп тараа шалдыринде 8 комбайн ажаадып турар. Ховунуң ажал-ишчилери тараа ажаап алышкынын чокку хуннерде доозуп, күрүнеге садар 800 тонна тарааны сентябрь 20-те чедир бүрүн күүсөдир дөңгү хаймышкынын ажаадып турар.

Сөөлгү хуннерде борагнап, агаарың байдалы баксырап турарындан күрүнеге тараа садары оожумнап, шалтык жураштырып турар. Илчала-даа колхоз бо хуннерде 137 тонна тарааны күрүне шыгажырынга кирип, ол талазы-биле ажал үргүлчүлөп турар.

Бай-Тайганың колхозчуларының чедишкени

Бай-Тайга районнуң «Тилелге» колхозу күрүнеге дун садар талазы-биле чыл хүлээлгенин хууса бетинде күүсеткен. Ол шыкаш «Малчы», «Мурнакчы» колхозтар күрүнеге сут садарының чыл хүлээлгенин хууса бетинде күүсеткенер.

Ол колхозтарның даргалары эштер Эрес-оол, Сади, Кудурукпай, партия организациаларының секретарлары эштер Адыбай, Очур-оол, Паву оларны дамчытыр малчынынга, бүгү эр, хөзөөн колхозчуларга бо улуг чедишкенини чедип алганы дөңгүлүк СЭКП обкому болгаш облуском байыр чедирбешаан, мал ажалчының продуктуларын бөдүрүп болгаш күрүнеге садар талазы-биле социалистик чарышка улам чаз-чаз чедишкенини чедип алырын күзөөн.

ТАРААНЫ—КҮРҮНЕГЕ

Бин-Хемде тараа дүжаадымын чоруп турарының дугайында Туранның тараа хүлээп алыр салбырының директору Николай Филиппович Пичугин бистин корреспондентивис-биле беседазын мынча дөңгүлүк:

— Бо чылын бистин районга агаар-бойдустан байдалы: чылын кандашкын, күзүп сүтүр чаз, долу чаап турарында дыка берге болган. Мынчангаш тарааның үнүжү эки эвес болгаш күкү ажаап алышкына база-ла бергелер таваржып турар. Илчала-даа районнуң колхозтары боттарының болуп-чогутур аргаалары-биле күрүне шыгажырыңче тарааны кирип турар.

Чаз дүжүттү баштай-ла «Искра», «Кызыл тараачын» колхозтар дүжаап эгелгезен. Бо үеге чедир 1500 ажал тонна хире тараа кирген. Оң иштинден «Кызыл тараачын» колхозтуң кирген тарааны шынар талазы-биле кончук эки бооп турар. Илчала-даа «Искра» колхозтуң дүжаап турар тарааны тонна талазы-биле өскө колхозтардан хөй болза-даа шык болгаш ийин турар. Чамдыкта шыгынын шынары 30 хуу ажа бөр. Ону кургадырыңга дыка улуг ажал негетинер.

Бистин салбырда тараа кургадыр ийи машина бар, оларга ажалчынар

үш өлчөг-биле ажалдаа-даа машиналарың норма кичээ ашкы чамдык бергелер бөрү-дир. Чүгө дөңгүлүк шыгы улуг тарааны катап-катап кургадыр алаар болгай. Бо дугайын ол колхозтуң баштаар черинге каш-лаа улаа сагымдырган бол. Илчала-даа ол ам-даа үргүлчүлөшшаан. Ужуралда болза биске хүлээп алыр тарааның шыгынын шынары 16—18 хуудан ашпас болур ужурап. Илчала-даа бистер колхозтарга дүжааар сорукта-биле амдымында шыгынын шынары 30 хуу чедип турар тарааларын хүлээп алы, үрелин баксыраарын болдурбас дөңгүлүк кемчектерин ал турар бис.

Туранның тараа хүлээп алыр салбырында бодунуң ажал-хөзөөнүң мастерлери база бар. Илангыя тараа кургадыр мастерлер эштер Федченковлар (ашак-кадай), Воронков, дөдөклер Васильев, Пышкин болгаш оон-даа өскөлери онзап демделгээр керек.

Бистин улуг эвес коллективис тараа хүлээп алыр талазы-биле районнуң колхозтарында бүгү-ле болуру-чогутур аргаалары-биле дузаалашшы соолап, бодунуң мурунда салдырган сорулганы чедишкенини күүсөдир шынар дөңгүлүк эш Пичугин беседазын төңчүздө чугаалаан.

Комбайнер болгаш тракторист

Танды районнуң «Межегей» совхозунуң Тоора-Халдың салбырында комбайнер болгаш тракторист Оюн Төмүр-оол бодунуң онашкан ажалдында дыка кызыкмак чорун көргүсөн. Ук ажалга ол 8 чыл ажал болган.

СЭКП Кызыл хоорай комитетиниң айтышкыны-биле Кызыл хоорХИ-ниң, «Шың» союмуң бот-тыныгыр уран чүдү коллективтериниң кечигүнери Танды районнуң «Межегей» совхозунуң, Сталын аттыг колхозунуң хову туралгаларының тараажыларына соолу концерттерни көргүскөндөр.

Мал чөмөрүнүн белеткелинге эч илдепкелгил киришкени дөңгүлүк СЭКП Эркин райкомунуң болгаш райкүсөмунуң кирип келгенин Эзугаар моң алганда мурнакчылары областың Хүндүлөл самбыразынга кинерли болза:

- «Кызыл сылдыс» колхоз
- И. Санчий — алыттыг сипен кезер машинамы-биле хун нормазын 120 — 140 хуу күүсөдир турар.
- Ч. Шойжун — тракторун сипен кестирер машинамы-биле хүнде 28 ганың орунуга 35 — 40 га чедир кестирип турар.
- М. Чалбаа — трактор дырбаажы-биле сипен бөлдүр, хун нормазын 120 — 130 хуу күүсөдир турар.
- М. Далай — алыттыг сипен кезер машинамы-биле нормазын хүндүрү 130 — 150 хуу күүсөдир турар.
- Б. Калзаң — сипен кезилдизин эгелөөндөн бөр сараат салырыңга эч илдепкелгил ажалдап, хун бүрүдө нормазын 150 хуу чедир күүсөдир турар.

- «Мерен» колхоз
- Ч. Чыпсынан — тракторунуң сипен кестирер машинамы-биле хүнде 28 га хову черин сипенин кестирер тургаш 32 — 38 га чедир күүсөдир турар.
- Д. Күдерен — сараат салыр нормазын 120 — 130 хуу күүсөдир турар.
- Д. Дамба — сипен тырып шармыр машина-биле нормазын 150 хуу чедир күүсөдир турар.
- Б. Сандак — трактор дырбаажы-биле 32 га черин сипенин бөлдүрер нормазын 40 га чедир күүсөдир турар.

- «Ча орук» колхоз
- Б. Дунтуу — алыт машинамы-биле хун бүрүдө 4 — 5 га черин сипенин кестирип турар.
- А. Чымба — алыт дырбаажы-биле хүнде 6 га черин сипенин бөлдүрер тургаш 8—9 ганы бөлдүрүп турар.
- Н. Балган — колхозтуң хөйжүзү, июнь 30-ден бөр сипенге үргүлчү ажаадып, сараат салырыңын хун нормазын 150 хуу күүсөдир турар.
- Д. Чопуй — алыттыг сипен кезер машинамы-биле хүнде 4,5 — 5 га чедир кестирип, нормазын үргүлчү ажал күүсөдир турар.
- «Коммунизмче орук» колхоз
- Х. Шариндин — алыт машинамы-биле сипен кестирериниң хун нормазын үргүлчү 140 — 170 хуу күүсөдир турар.
- Л. Менден — колхозтуң тракторин, үш кожугулу машина-биле сипен кестирер нормазын үргүлчү 130 — 140 хуу күүсөдир турар.
- С. Нанчыт — хөзөөн салыр нормазын доктаамал 130 — 140 хуу күүсөдир турар.
- Б. Соппа — алыт машинамы-биле сипен кестирер нормазын 125 — 140 хуу күүсөдир турар.

Сөзүвүске ээ болур бис

Бо чылын бистин районга агаар-бойду эвөш чамдык талаалары-биле берге болуп, чылын кандашкын, а ажаап алышкынын эге үезинде үргүлчү сүтүр чаашкын чаап, чамдыкта долу бенин дүшкүлөп тургулаан. Мынчангаш тарааның нинти үнүжү өртпөл чыдаарга дөңгүлүк илдеп-ла эки эвес болган. Илчала-даа ажаап алза чогуур тараалар колхозтарың ховуларында эвөш эвес. Ону колхозтарың болгаш совхозтуң ажал-ишчилери чогуур өйүндө ажаап алыр дөңгү күжениниңиниң ажаадып турарлар.

Тараа—төрөн чурттуң байлаа. Чуртувустуң күчү-шыдалын быжылдарыңга, боттарыңың шыдалың дег салышкыныңың киришшаан, амгы үезде «СК-3» деп комбайн-биле тараа ажаап алышкынында ажаадып турар бис. Ажаап алышкының эге үезинде бергелер тургажак, ажаадып хуннеринисте шуут ажаап алыр комбайн-биле 8 гектар норманы 14—15 гектар чедир ажаап ал турдуусу. Мынчангаш сентябрьның бирги чарты төңгүгө чедир 130-ден 140 гектар чедир тарааларын кезип, ажаадывис.

Тараа—төрөн чурттуң байлаа. Чуртувустуң күчү-шыдалын быжылдарыңга, боттарыңың шыдалың дег салышкыныңың киришшаан, амгы үезде «СК-3» деп комбайн-биле тараа ажаап алышкынында ажаадып турар бис. Ажаап алышкының эге үезинде бергелер тургажак, ажаадып хуннеринисте шуут ажаап алыр комбайн-биле 8 гектар норманы 14—15 гектар чедир ажаап ал турдуусу. Мынчангаш сентябрьның бирги чарты төңгүгө чедир 130-ден 140 гектар чедир тарааларын кезип, ажаадывис.

В. И. ДОБРОСОДСКИЙ, В. И. ШУБИН, Бин-Хем районнуң «Искра» колхозтуң комбайнерлери.

Чурунта: Кызыл хоорХИ-де бот-тыныгыр уран чүдү коллективиниң кечигүнери эш Л. Рычкова «Чөбөсары» деп шоодулуг мрың композитор А. Лапшаның үдөгезин-биле Сталын аттыг колхозтуң тараажыларына ырлап берип тур.

Фото В. Укеловтуу.

Вильгельм Пикке алдар кылдыр

БЕРЛИН. (СЭТА). Германиянын Социалистик Чагыс Аый партиясынын Топ Комитети Герман Демократтыг Республикасынын мөчөз президентиз Вильгельм Пикке турсакала кылдыр дараазында кемчелерин ботандыраарын сүмөлөп турар шийтирин хулаап алган:

1. Губен хоорайын Вильгельм-Пик-Штадт хоорай деп алдар болгаш анаа эм В. Пикке турсааткан черин тургузар.
2. Берлин биле Губен хоорайларга эм Вильгельм Пикке турсааткан тургузар. Ооң-биле холбаштыр конкурсту чарлаар.
3. Росток университетин Виль-

гельм Пик аттыг университет кылдыр алдар.

4. Германиянын төөгү музейинге Вильгельм Пикке турсааткан доктормал салбырын тургузар.
5. Вильгельм Пиктин фондузун тургузар.
6. «Вильгельм Пик аттыг Пионер республика» деп лагерге турсааткан черин тургузар.
7. Почта маркаларын парлап үндүр.
8. Эм Вильгельм Пиктин төртүтүнтен хуңураан бээр 85 хар харлаары-биле холбаштыр байырлады 1961 чылдык январь 3-ге эрттирер.

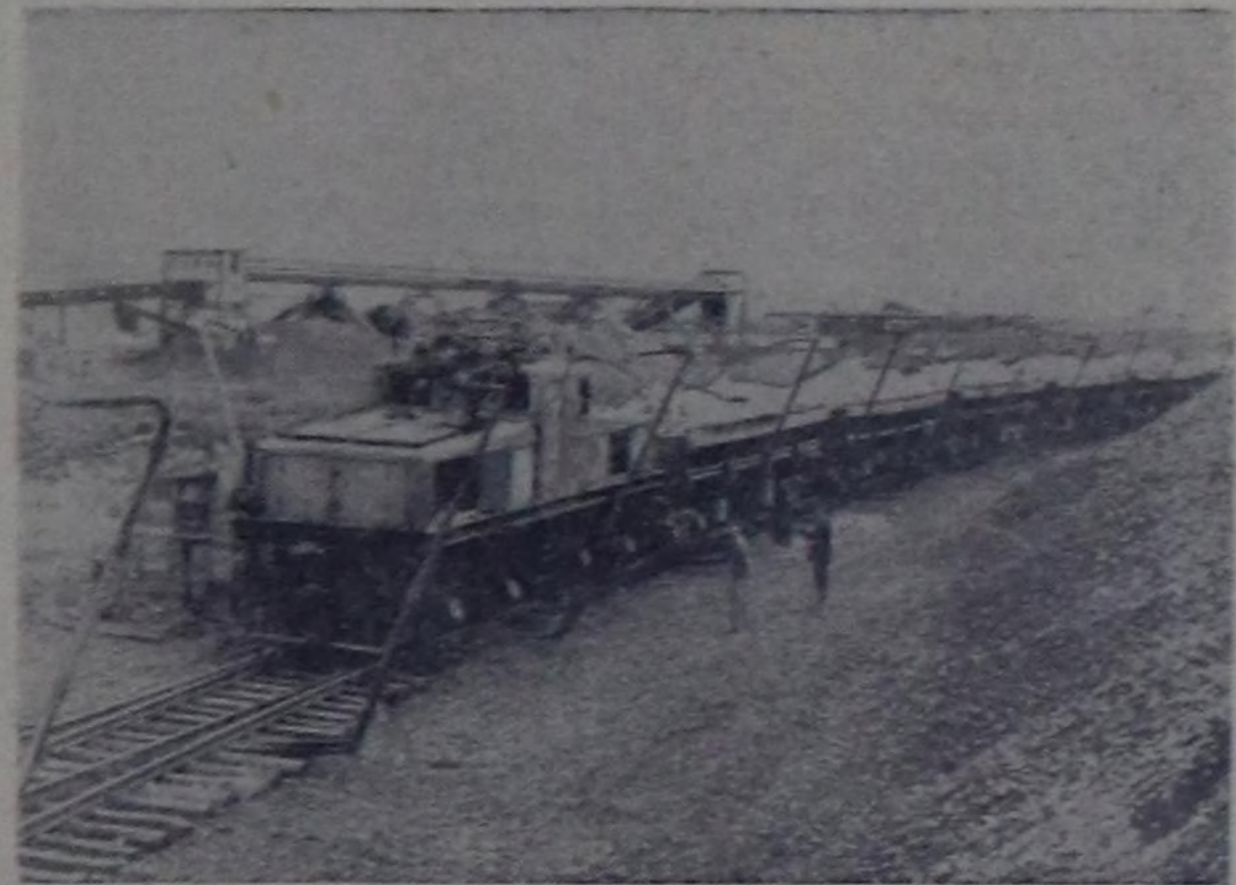
Лаоста байдал

ПАРИЖ. (СЭТА). Лаоста байдал ам-да тайбышчылаан. Франс Пресс агентственин корреспондентининг Вьетнамдан тыннадип турарын баугаар алдыр, Суванна Фуманың чазаа бир талазында Патет-Лаонун удуртукчузу Суфанувонг-биле, есе талазында—мурунда камгалал министр турган, амгы чазакка премьериниң ораалакчыы болгаш иштиги херектер министри албан-дужаалдыга олтурар ужурагт генерал Фуми Носован-биле чугалажышкынарны үргүдүлөп турар.

Патет-Лаонун удуртукчулары америк-хөөнүг Фуми Носованың чазактан үндүр сываранын, чуртта замааты дайынны дон-лоран соксадырын, тайбышын болгаш нейтралитеттин политиказын Лаостун чорударын негеп турар. Амгы премьер-министр Суванна Фума замааты дайынны соксадыр дээш, тайбышын болгаш нейтралитеттин политиказын чорудары дээш баа саналлап турар.

Индиг болза-даа Фуми Носован ооң-биле чөшчөзөшөй турар. Ол ам бодунун талаалкчылары-биле кады Лаостун мурну чүгүндө Саваннакет хоорайда турмуң берген. Вьетнамга эеп келирин ол ойтаап турар болгаш бодунун эеп келиринин баштайгы негедеси кылдыр чокта чаа болган күрүе эргилдешиндиг органдыкчызы—капитан Коңг Ления парашютистер батальонун Лаостун найысыланын үндүрүп деп турар, ол эргилдештин түнелинде Сананико-не—Фуми Носованың чазаа дүшкөн болгай.

Корреспондентиниң дындадып турары болза, Фуми Носован 70 чылдарын мурунда туруп турганы Шаннаксин дээр хаан күрүезин Лаостун мурну чүгүндө катап тургузарын, мынчанга анаа коммунизмге удур бодунун чазаан тургузарын бодуп турар. СЕАТО-нун бөлүгелинде бактап турар кожазы Ташланд бо талазы-биле анаа улауг дуаламчыны көргүзүп турар. Лаостун херектеринге Ташландын чепсиги күштеринин адык холгаарлашкын кылдырынга ташар байдалды белеткештирсе, ам ташланд парлагга Лаостун найысыланында сонгу вьетнам шериглер туруп турар дээр күңгүлдү тардырын

КЫДАТ УЛУС РЕСПУБЛИКА. Амшанын дымдары руда тывыжын көвүдөп турар. Августта хун бүрдө ажалдап кылмышын өрткөн айларын хун бүрүндүздөндөн дыка ашкан. Бүдүрүлгенин транспортчулары улуг кө-

дүрүшкүн-биле ажалдааннар. Кызыл тукут № 832 электростуун бригадалы хун бүрдө 10 муң чедир тонна руданы үндүр сөөртүп турган. ЧУРУКТА: рудалык вагоннар. СЭТА-нын фотокрониказы.

Конгонун парламентазиниң төлөөлекчилер палатазында

ЛОНДОН. (СЭТА). Рейтер агентствениң корреспондентиниң Леопольдвилден дамчыдып турарын баугаар алдыр, Конго Республикасынын төлөөлекчилер палатазы НАТО-нун киржикчилери бүгү чурттарын шериглерин Конгодан үндүрерин Натциалар Организациясынын чингине секретарында пегтөө.

КНО-нун шериглериниң составында белги солдаттар бары илерез болгаш Бельгия болза НАТО-нун кежигүчү болганда НАТО-нун кежигүнери күрүелерин шериглерин Конгодан үндүрер шийтирин төлөөлекчилер палатазы үндүргөн болуп турар.

Сентябрь 9-та Даг Хаммаршельдиге чорудар деп шийтирлөөн чагаанын бижимелин төлөөлекчилер палатазы база парлаан. Ол чагаада палатаның даргазы Жозеф Касонго ат салган.

Корреспондентиниң меделеп турарын баугаар алдыр, ук чагаада НАТО-нун киржикчилери чурттарын шериглерин чүгө африка кемчелер-биле солзаа турарын мында айткан. Аймыл чок чорук Чөвүлелин резолюцияларын күсеттинип турарын дугайында айтырмын өрөспөт көөр комиссияны Конгоже чорударын палата сүмөлөп турар болгаш Конгода болушкунунага холбаштыр ооң хулаап алган шийтирлерин амыдыралга ботанман шаанда Аймыл чок чорук Чөвүлелин хулаага чымбас ужурагт деп мында баа айткан.

Леопольдвилдин радиостунун бажындан болгаш конго аэропорттардан КНО-нун шериглериниң чалап бөөрин төлөөлекчилер палатазы негөөн болгаш Конго Республиканын херектеринге КНО-нун холгаарлаашкынына уураанын турарын илереткен.

Конгонун иштиги херектеринге холгаарлаашкын

ЛЕОПОЛЬДВИЛЬ. (СЭТА). Конгода КНО-нун администрация чери адык африк республиканын иштиги херектеринге холгаарлаашкын үргүдүлөп турар. Чокта чаа Конго Республикасынын премьер-министри Патрис Лумумба национал радио дамчыштыр меделеп кылмын болган, мынчалза да КНО-нун администрация чериниң төлөөлекчилери ону радио төвүнче кирбөөнөр.

Мынчага Конго Республиканы хулаап көргөн барыын талааы чамлык күрүелерин дипломаттыг төлөөлекчилер республиканын дүрүм баугаар чазаандан чамды-биле төлөп эвес өюнүн база чорудуп турарлар. Чокта чаа АКШ-тын, Англиянын, Франциянын болгаш еске-даа чамлык барыын талааы чурттарынын дипломаттыг төлөөлекчилери болза, конго парламент премьер-министр Лумумбага ботурелин бадмаашкынын хөй нуруузу-биле илереткен турбуже, Касавубуга барып, оон-биле чөвүлелин кылып турганнар.

Колонизаторларга деткиген идегеттерин оутуп аргалары тура-даа конго парламент премьер-министр Патрис Лумумбага ботурелин база катап илереткен. Парламенттин ийи палаталары — депутаттар палатазы биле сенат — Аймыл чок чорук Чөвүлелин чорудар телеграмманы бадмаашкынын хөй нуруузу-биле хулаап алган, мында чугалап турары болза: конгода колонизаторларга деткикенерин КНО-ге чорутканын иштиги херектер министри турган Бомбокога баштапкан төлөөлерин «парламент хулаап көрбөй турар, оларнын юридиктиг эргези чок, Аймыл чок чорук чөвүлелинге хулаап аш болбас болгаш Конгонун өмүзөндөн оларнын санал бөөр эргези чок».

Дипломаттыг төлөөлекчилери болза, конго парламент премьер-министр Лумумбага ботурелин бадмаашкынын хөй нуруузу-биле илереткен турбуже, Касавубуга барып, оон-биле чөвүлелин кылып турганнар.

Дайынзырктарын чыгы

БЕРЛИН. (СЭТА). Эжээркек идегеттерин элдегип чымыл чокта чаа Мюнхенге баа болган. Ол чымыл болза Совет Эвилелин, Польшаның болгаш Чехословакиянын составында кирген дерискэрлерни «Германияже эгилер» деп коозун, көмөгөч хоралыг кыйтырмын ады-биле болуп өрткөн. Эжээркек дайыннын «Областырктарын эвилели» дээр организациясынын Мюнхенде организациясынын даргазы Кириш бодунун чугаазына Барын Берлиндин эжээркек идегеттеринин реэксылыг чыгыштар эрттирин турарына байыр чедирген болгаш ол чорук «Германия чөөн чүктү катап каттыштарынын көртүзүшкүнү» болуп деп меделгөн.

НОВОСИБИРСКИЖЕ

Хостуг хуреш талааы-биле бистиди областын мөгелери Новосибирск хоорайга болуп Сибириниң болгаш Бракки чөөн чүктүң девискээ айы-биле маргылдааыга киржир-биле сентябрь 13-те айттанмышканнар.

Бистиди командазы Новосибирскиже чорурунун мурунда август 25-тен өгөлөп шенелде маргылдааларын эрттирин турган. Команданын составында бирги разрядчылар Г. Платоничев, В. Шаптаржик, В. Винаиков, Н. Таскараков, Н. Корешников, В. Лубягин, В. Голышев болгаш спорт мастери И. Дасанов олар бар. Маргылдаа сентябрь 15-тен 20-ге чедир болуп өртөр.

Мурунда чылдарга бодарга бистиди амгы командастын составы эң шыгырап болуп турар. Хоорайнын спорт эвилелин төлөөлекчилери мөгелерин үлөп тургаш динг чектерини тудуксан.

В. ДЫРТЫЯ-ОЛ.

РСФСР-ниң хол бөмбүүнүң маргылдааы

ГРОЗНИЙ. (СЭТА). Хоорайн «Динамо» стадионуң элөөн каш шөлдериң РСФСР-ге хол бөмбүүнүң талааы-биле бирги чер дээш 15-ки маргылдаа өгөлөп. Мында Россия Федерациясынын эр улустун болгаш хөрөжөөнерин 30 хире эң шыгырак командазы киржип турар. Маргылдаа сентябрь 20-ге чедир үргүдүлөүр.

Адыгжылар маргыжып кирипкен

ВОРОНЕЖ. (СЭТА). Сентябрьның 11-де Воронеж хоорайда Россия Федерациянын дээр адыгжыларынын хууда болгаш команда талааы-биле бирги чер дээш маргылдааы болуп өртөр. Оларнын 50 хиреи спорт мастерлери. Маргылдаа Москва, Ленинград, Куйбышев, Иваново, Воронеж болгаш еске-даа областтарын биле бирги чер дээш маргылдааы болуп өртөр. Ол маргылдаада 150 хире эр, хөрөжөө адыгжылар киржип турар.

Обласка АГААР БОЙДУСТУҢ байдалы

Бөгүн обласка биче булуттагылап калат турар, чамлык черлерге чааш-кынарлар хун болуп. Кызылга чаашкын шөөлүт эвес. Хат өй-тавында, чөөртү дыншыр, барыын чүк

ууланмышкыныг. Агаарнын температурасы: обласка—15—20, а Кызылга—18—20 градус чылгы.

Кинотеатрларга

«ВЛКСМ-НИН 30 ЧЫЛЫ» (улуг залга): «Комонерский» оолдар—12, 2, 15, 4, 15 шактарда; «Оскундурган куулдар»—6, 15, 8, 15, 10, 10 шактарда; биче залга: «Карнавал дүмө»—5, 7, 9 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Эзерге өлүм»—3, 15, 5, 15, 7, 15, 9, 15 шактарда.

«ВОСТОК»: «Чаа Дем», 2-ги кезээ—3, 15, 5, 15, 7, 15, 9, 15 шактарда.

ЧАЙЫҢ КИНОТЕАТРА: «Чаа Дем», 1-ги кезээ—4, 6, 8 шактарда.

«КОММУНДУГУНУЧ» СЕПТЕЛГЕ-ТУДУГ ЭРГЕЛЕЛИНГЕ ДАРААЗЫНДА АЖЫЛДАКЧЫЛАР ХЕРЕК БОЛУП ТУРАТ:

1. Черге ажалдаары-биле ыяш кезикчилери.
2. Кызыл хоорайга болгаш Чадаанга ажалдаары-биле слесарлар, монтажниктер (эптекчилер) болгаш сантехниктер.
3. Кызыл хоорайга болгаш областын районнарынга ажалдаары-биле электри удазынарыннын шуугумунга ажалдаар электриктер.
4. Чадаана хоорайга ажалдаары-биле дашчылар.
5. Бажынар ишти доозуп кылырынга шуткуржулар (бажын малгаштаарлар) болгаш малерлар (будучулар). Областын районнарычче ажалдап чорурларга ажалдаар черинге чедир бажын хөлезинин болгаш командировка дээш база төлөп бээр.

Бо талааы-биле келир ужурагт албан черинин турар чери болза: Кызыл хоорай, Кочетов кудумчу, бажын № 158. Администрация.

ХАМААТЫЛАРГА!

1960 чылдың акша-эт-херексел лотереясынын үшкү үндүрүлгезинин ойнаашкын тиражы 1960 чылдың сентябрь 17-де Красодар хоорайга болуп.

Үш рубльдин биледин садып алгаш, «Волга» азы «Москвич» автомашинаны, пнаниону, соодукчуну, даярлар машинаны, хевести, хөл чуур машинаны болгаш үнелиг еске-даа чүдүлери ойнап ал ботур.

Лотерея биледин садып алырларын утпаныр! Ажаалаг кассаларынын область эргелели.

КНО-нун Кол Ассамблеясынын сессиязынын бүдүүзүндө

КНО-нун Кол Ассамблеясынын ам болуп XV сессиязынын мурну чарычында делегей болушкунунарнын хөгжүдешин чорудуларын даштык хөй-ниити улуг кичээлге-биле байгаарлар турар. Совет чазактын башчыны Н. С. Хрущевтин, социалистик чурттариниң база нейтралдыг чурттарын удуртукчуларын сессиянын ажылынга кирдилгези, чепсегленишкенин дүжүр дугайын да бүгү депшилагелин кижэ төрелгенин сагыш-сеткидин хаймыктып турар айтырды делегей парлаггазын кичээлгеиниң төвүндө туруп үргүдүлөшкөн.

КНО-нун Кол Ассамблеясынын ам болуп сессиязын Совет Эвилелинин төлөөлерин тайбынын камгаларын дөңгөшчү политиказы дээш мөгөч чок демиселчи Н. С. Хрущев, а социалистик чурттарын төлөөлерин—шылтарангай удуртук ажалдакчылар баштап чорур дээр Румынанын «Скитейя» солуну меделгөн. Индиг аныктыг төлөөлөгө болза хөй-ниитиниң өй-не калак өвүктөрүнүн чөптүг үнелен турарын баугаар алдыр, Кол Ассамблеянын сессиязын социалистик чурттарын ажалдакчылар чорудуларын кылдыр көрүп турарын херекчи, улустар аразын дүштүрүрүр чоруну кошкарлар дээш, таарыштырлажа болгаш тайбынын хандыраарын үндешин айтырларын шийтирлээринче угалган чаа аргаларын дилеп тывар дээш кемчелерге идиг бээр төлөөлөгө, күштерин харманамас деп оларын шийтирлээр чорунун херекчи болуп деп, бо солун ошалап меделгөн. Совет Эвилелинин нищитанвалы-биле ажыттыган бүгү-ле чаа аргалар болгаш перспективалар чө-

дешкенин ажылаттыган турарын улустар негеп турар, КНО-нун Кол Ассамблеясынын ам болуп сессиязын чөпсегленишкенин дүжүр дугайында айтырды — делегей байдалынын кол айтырын шыгыны болган боттуг көр, чугалажышкынарнын барыын талааы күрүелерин чыгаш кирипкени чымыл чок чоруктан бо сессия бурунгаарладып, чөпсегленишкенин бүгү-ниити болган бүрүн дүжүрерин ботандыраарын орунуга боттуг депшилагени чедип алып боор деп улустар идеген турар.

Бо чымыл дипломаттыг демисел талааы-биле алырга, СССР «барынын чыккан улуг согушкуну» таварыштыр турган», спортчуларын чугалап турары ышкан, «идекейлиг атакал турар болгаш нищитанвалы оодунуң холунда бүрүн туудуп турар» деп черде чугалап болуп деп, Польшаның «Демник лодовы» солуну бижээн. Барыын талааы дипломаттарың туружу камгаланышкынын байдалында ышкан кылдыр салындырып турар. КНО-нун Кол Ассамблеясынын 15-ий сессиязынын совет төлөөлерин башчыны Н. С. Хрущевту томуйлаанын соода бадырын чүкте кажан-даа туруп көрбөз аймаарап, дүвүрөшкенин болуп турарычче бо солун кичээлгеин угалдырдыган.

КНО-нун Кол Ассамблеясынын ам болуп сессиязынче англи парлагга улуг кичээлгеини салып турар. Н. С. Хрущевтин болгаш социалистик чурттарын еске-даа удуртукчуларынын Нью-Йоркче чорупканын солдунар өскү черлеринге парлаггалан. Тайбың чурттарын, оларнын аразында Африка болгаш Азия чурт-

тарынын удуртук ажалдакчылары премьер Н. С. Хрущевтин үлегерин элериң салгаар дугайын шийтирлөп алганын меделгөн деп, элөөн хөй лайгаракчылар бижээн. Англи премьер-министр Макмиллан база КНО-нун Кол Ассамблеяныче боду чоруп, совет элөөшкенин шак мынчалдыр харылааны деп англи хөй-ниити негеп турарын солуннар айтып турар. Иччалзажок Макмиллан Каттышкан Натциалар Организациязын дамчыштыр Чөөн болгаш Барыын чүктөрүн аразына харылааларын экижидериниң оруктарын дилеп тыварында ойталган деп, «Дейли мейл» солунун дипломаттыг хайгааракчылы меделгөн.

Нью-Йоркче, КНО-нун Кол Ассамблеяныче Макмилландин бээр кузел чогуң «Дейли уоркер» солун Совет Эвилелин «чөпсегленишкенин дүжүрер талааы-биле ыракшыл көрүштүг болгаш тодаргай планнарына боттарынын удурлааныштыр тургузупк дег чүгү-даа барыын талааы күрүелерде чок болуп турары-биле тайлырлар турар. Англи чазак болза бүгү делегейге чөпсегленишкенин дүжүрерин чедип алырынга бодарга, барыын-герман милитаристерин чөпсеглээринге хамыкты сонуургалдыг деп, «Дейли уоркер» меделгөн. Бондун камгалал министри Штраустун чокта чаа Англия чоруткан чугалажышкынарны бо солун моон-биле холбаштыр айтып турар. «Англи консерваторларын болгаш дайынзырак хөң кирген барыын-герман генералдарын аразында кады ажалдакчыга дөргө Англиянын эрге-ажыктарын Мюнхендин үезинден бээр эң улуу-биле садып хоралааны болуп турар»

деп солун ошалап меделгөн. Макмиллан Нью-Йоркче бээр кылдыр албадар төлөөдө, анаа ымышкынын таварыштырарычче лейбористерин солун кыйгырып турар.

Чөпсегленишкенин эндере бүдүрери үргүдүлөп турар байдалдарда, «кызыл чөк чазактар баштынарында бүгү делегейге тайбынын хандыраарында артык чүгүлө ажал-херектер туруп шыдаас» деп Американың «Уоркер» солуну бижээн. «Ассамблеянын сентябрь 20-де ажыттырар сессиязын холбаштыр премьер Н. С. Хрущевтин келири тайбың болгаш чөпсегленишкенин дүжүрери дээш демиселдин чөдөшкенин болурун өөрүп четтиришкени болгаш чаа ботурел-биле байырлап көөр арганы чүвени чөптүг бодар америк кижэ бүрүзүң бериш турар» деп «Уоркер» бижээн. «...Хрущев-биле кады социалистик чөптөрүн чазактарынын болгаш тайбың дээш демиселди турар чурттарын еске-даа баштынарны бааза чедип келир... Мынчанга президент Эйзенхауэр, президентиге кандидат болгаш чазактың албан кижилери кады ажалдакчыга уткуштур баарын болгаш тайбынын хандырып турар дугуржуганы кылдырып бүгү Америка негезин!», КНО-га Н. С. Хрущевтин өстүп келири Вашингтонда ханы карамышкынын бодурун турар деп, «Уоркер» еске чүлүндө бижээн. «Хрущевтин тайлырлар тургузар программасына хамаарыштыр чүңү кылмыл?» деп чүгүлө айтырды Аж бажынын болгаш президентиге кандидаттарын мурунда туруп турар деп бо солун бижээн.

КНО-нун Кол Ассамблеясынын ам болуп сессиязынга белеткел—сөөлүгү дүжүрерин эң солун болушкунунарынын бирээзи болуп турар деп, Венгриянын «Неспасадша» солунунуң веделе санында үнер даштыкы